

Sygn. akt III AUa 270/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Romana Mrotek (spr.)
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka SSO del. Anna Stasiewicz-Kokotowska
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 17 maja 2016 r. w Szczecinie

sprawy M. Ś.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o świadczenie niezrealizowane po Z. Ś.

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 7 stycznia 2014 r. sygn. akt VI U 1317/13

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wlkp. VI Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego oraz kasacyjnego.

SSA Barbara Białecka SSA Romana Mrotek SSO del. Anna Stasiewicz

- Kokotowska

Sygn. akt III AUa 270/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 27 września 2011 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G., odmówił Z. Ś. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, ponieważ orzeczeniem Komisji Lekarskiej ZUS został uznany za osobę zdolną do pracy.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczony wskazał, że organ rentowy bezpodstawnie nie zaliczył mu jako okresu składkowego zatrudnienia w Zakładzie (...) w M., (...) w (...) w P. i Zakładzie (...) w Z.. Zakwestionował ponadto stanowisko lekarzy orzeczników ZUS, którzy uznali go za zdolnego do pracy.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, a także podniósł, że ubezpieczony posiada wymagany do przyznania renty okres ubezpieczenia przypadający w ostatnim dziesięcioleciu przed przyznaniem renty.

Postanowieniem z 16 października 2013 r. Sąd Okręgowy zawiesił postępowanie w związku ze śmiercią ubezpieczonego Z. Ś..

Postanowieniem z dnia 4 listopada 2013 r. Sąd Okręgowy podjął zawieszony postępowanie i prowadził je dalej z udziałem następcy prawnego ubezpieczonego # jego żony M. Ś., która dotychczas występowała w charakterze pełnomocnika ubezpieczonego.

Wyrokiem z dnia 7 stycznia 2014 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonej M. Ś. - następcy prawnemu zmarłego Z. Ś. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy na okres od dnia 1 stycznia 2012 r. do dnia 2 września 2013 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że Z. Ś., urodzony (...) posiadał wykształcenie zasadnicze zawodowe jako murarz tynkarz. Przez 14 lat pracował jako ustawiacz w (...). Pracował do 2007 r. W latach 1999 r. – 2007 r. pozostawał na rencie z tytułu niezdolności do pracy. Ubezpieczony zmarł 2.09.2013 r. Sąd I instancji ustalił, że Z. Ś. chorował na nadciśnienie tętnicze bez powikłań narządowych oraz miażdżycę tętnic kończyn dolnych z zachowanym przepływem. Występował u niego zespół bólowy szyjny i korzeniowy na tle wielopoziomowych zmian zwyrodnieniowych kręgosłupa oraz początkowe zmiany zwyrodnieniowe stawów biodrowych niepowodujące dysfunkcji, a nadto bóle i zawroty głowy naczyniopochodne spowodowane zmianami miażdżycowymi uogólnionymi tętnic, m.in. mózgowych – bez deficytu neurologicznego. U ubezpieczonego stwierdzono przewlekłą intoksykację alkoholową, powodującą niewielkie zmiany wątroby bez zaburzeń jej funkcji. Ponadto, występowały u niego nieznacznego stopnia organiczne zaburzenia w obrębie ośrodkowego układu nerwowego, organiczne zaburzenia nastroju i emocji. Na tle wywołanych miażdżycą tętnic mózgowych zmian organicznych w ośrodkowym układzie nerwowym i zmian zanikowych korowo-podkorowych, a także następstw Zespołu Zależności alkoholowej doszło do psychodegradacji osobowości ubezpieczonego. Jego funkcjonowanie intelektualne było obniżone do poziomu przedziału od pogranicza upośledzenia do inteligencji poniżej przeciętnej. W ocenie Sądu I instancji, stan psychiczny ubezpieczonego czynił go po dniu 31 grudnia 2011 r. częściowo niezdolnym do pracy. Niezdolność ta utrzymywała się do jego śmierci w dniu 2 września 2013 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 21 czerwca 2011 r. ubezpieczony wniósł o ustalenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Organ rentowy, opierając się na orzeczeniu lekarza orzecznika ZUS i Komisji Lekarskiej ZUS w Z. stwierdzających brak u ubezpieczonego niezdolności do pracy w decyzji z 27 września 2011 r. odmówił wnioskowanego świadczenia.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny oraz treść art. 57 w zw. z art. 12 i 13 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz.U. 2009 r. nr 153, poz.1227, dalej: ustawa rentowa) Sąd Okręgowy uznał odwołanie ubezpieczonego za uzasadnione.

Sąd I instancji zaznaczył, że sporem objęta była okoliczność czy Z. Ś. spełnił warunki niezbędne do uznania, że był on osobą niezdolną do pracy. W przypadku potwierdzenia tego faktu, ustalenia wymagał również stopień i charakter utrzymywania się tej niezdolności. Dla wyjaśnienia okoliczności spornych, Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłych sądowych z zakresu psychiatrii, ortopedii, neurologii, chirurgii, kardiologii oraz lekarza medycyny pracy i specjalisty chorób zakaźnych, a także dwóch zespołów biegłych psychologów. Na dzień wydania spornej decyzji, u ubezpieczonego rozpoznano chorobę nadciśnieniową w postaci niepowikłanej narządowo, zespół bólowy szyjny i lędźwiowy u osoby z wielopoziomowymi zmianami zwyrodnieniowymi kręgosłupa szyjnego i lędźwiowo-krzyżowego, początkowe zmiany zwyrodnieniowe stawów biodrowych bez dysfunkcji, bóle i zawroty głowy naczyniopochodne na tle zmian miażdżycowych uogólnionych tętnic m.in. mózgowych bez deficytu neurologicznego, prawidłowy stan po częściowej resekcji żołądka, prawidłowy stan po operacji żyłaków prawej

kończyny dolnej, miażdżycę tętnic kończyn dolnych z zachowanym przepływem, przewlekłą intoksykację alkoholową i niewielkie zmiany przerostu tkanką łączną wątroby bez zaburzeń funkcji. Sąd Okręgowy zaznaczył, że na tle wymienionych schorzeń brak było podstaw do uznania trwałej niezdolności ubezpieczonego do pracy. Sprawność intelektualna ubezpieczonego była w granicach normy, w dolnej granicy i występowały u niego nieznacznego stopnia wykładniki psychologiczne organicznego uszkodzenia w obrębie ośrodkowego układu nerwowego. Aktualna wydolność poznawcza ubezpieczonego pozostawała w granicy dolnej normy wiekowej i stosownie do wykształcenia. Już wyjściowo poziom intelektualny ubezpieczonego był niski, wykształcenie podstawowe zdobył w (...). Brak było cech deterioracji poznawczej w porównaniu do wyjściowego poziomu wydolności, znacznego nasilenia zmian organicznych w ośrodkowym układzie nerwowym. Obecne u ubezpieczonego cechy psychodegradacji osobowościowej nie stanowiły przesłanki do orzekania długotrwałej niezdolności do pracy. U ubezpieczonego rozpoznano także organiczne zaburzenia nastroju i emocji oraz psychodegradację w przebiegu Zespołu Zależności Alkoholowej i zmian w ośrodkowym układzie nerwowym. W związku z rozpoznanymi dolegliwościami uznano, że ubezpieczony był częściowo niezdolny do pracy, okresowo do stycznia 2015 r. z początkiem tej niezdolności od 1.01.2012 r. Sąd I instancji wskazał, że decydujące znaczenie miała rozpoznana psychodegradacja osobowości ubezpieczonego będąca następstwem zarówno zmian organicznych OUN na tle rozpoznanej przez biegłego neurologa miażdżycy tętnic mózgowych i zmian zanikowych korowo-podkorowych oraz następstw choroby alkoholowej. Psychodegradacja ta, uniemożliwia ubezpieczonemu wykonywanie jakiejkolwiek pracy o wymaganiach odpowiedzialności i sprawności zbliżonych do pracy podejmującego własne decyzje pracownika (...), a pozwala mu jedynie na wykonywanie prostej pracy fizycznej na pół etatu. Nadto, uszkodzenia trwale (zaniki i miażdżycowa niedostateczność krążenia mózgowego) uniemożliwiają ubezpieczonemu, nawet przy dobrej motywacji, świadomą korektę ubytków w sferze osobowości i przełamanie zdegradowanego sposobu funkcjonowania. Ubezpieczony w nieznacznym stopniu utracił zdolność do pracy zgodnie ze swoimi kwalifikacjami. Biegła psycholog M. O. nie stwierdziła u ubezpieczonego upośledzenia umysłowego ani psychozy. Rozpoznała zaś obniżenie funkcjonowania intelektualnego do poziomu przedziału od pogranicza upośledzenia do inteligencji poniżej przeciętnej (IQ=76 do IQ=89) i nieznaczące zmiany organiczne w obrębie centralnego układu nerwowego. Odnosząc się do stanowiska psycholog D. S. biegła podniosła, iż funkcjonowanie ubezpieczonego jest niższe od jego potencjalnych możliwości, co oznacza, że jego funkcjonowanie poznawcze uległo obniżeniu. Zgodziła się ze stwierdzeniem nieznacznego stopnia organicznych uszkodzeń C.U.N. i wskazała, iż przeprowadzone badania potwierdzają rozpoznanie o organicznym tle zaburzeń, obniżeniu funkcjonowania intelektualnego oraz występowaniu Zespołu Zależności Alkoholowej. Te okoliczności czyniły ubezpieczonego częściowo niezdolnym do pracy zawodowej, okresowo do końca stycznia 2015 r.

Organ rentowy, powołując się na udokumentowany przebieg leczenia ubezpieczonego podniósł, iż do pogorszenia stanu psychicznego ubezpieczonego doszło po ocenie orzeczniczej ZUS. Zaakceptował zatem stanowisko uznające okresową niezdolność ubezpieczonego do pracy od 1 stycznia 2012 r.

Sąd I instancji, dając wiarę opiniom sporządzonym przez biegłych, na potrzeby sprawy, uznał że ubezpieczony był po dniu 31 grudnia 2011 r. częściowo niezdolny do pracy na tle stanu zdrowia psychicznego. Z zastrzeżeniem różnic w stosunku do opinii W. M. i M. O. Sąd ten uwzględnił również opinię biegłej D. S., uznając iż wydane przez W. M. i M. O. opinie są pełne, logiczne i wyczerpujące, zaś zawarta w nich argumentacja w sposób przekonujący zwalcza zarzuty i wątpliwości wyłaniające się na tle stanowiska biegłej D. S. i stanowiska organu rentowego.

Sąd I instancji podkreślił, że w związku z tym, że ubezpieczony po 31 grudnia 2011 r. był częściowo niezdolny do pracy, to legitymował się wszystkimi przesłankami, od których ustawa uzależnia prawo do renty tytułu niezdolności do pracy. Zgodnie więc z treścią odwołania popieranego przez następcę prawnego ubezpieczonego, w ocenie Sądu Okręgowego, należało przyznać M. Ś. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy za okres od 1 stycznia 2012 r. do dnia śmierci Z. Ś. (art. 101 pkt 2 w zw. z art. 136 ust. 1 ustawy rentowej).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonej M. Ś. - następcy prawnemu zmarłego Z. Ś. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy na okres od dnia 1 stycznia 2012 r. do dnia 2 września 2013 r.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł organ rentowy. Zaskarżając rozstrzygnięcie w całości, zarzucił mu naruszenie:

- przepisu art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. przez jego niezastosowanie w wyniku pominięcia nowych okoliczności, polegających na pogorszeniu stanu psychicznego ubezpieczonego, zakończone leczeniem szpitalnym w dniach 25.01 – 02.02.2012 r., które powstały po dniu złożenia odwołania;

- przepisów art. 277 k.p.c. art. 233 § 1 k.p.c. i art. 328 2 k.p.c., polegające na dowolnej, a nie swobodnej ocenie zgromadzonego materiału dowodowego w wyniku błędnej kwalifikacji wniosków opinii biegłego psychiatry z dnia 27 lutego 2013 r. i opinii biegłej psycholog z dnia 24 czerwca 2013 r., stwierdzających częściową okresową niezdolność ubezpieczonego do pracy od 1 stycznia 2012 r., do końca stycznia 2015 r., co powinno skutkować oddaleniem odwołania, wobec sentencji spornej decyzji – w tym zakresie: pominięcie nowych okoliczności, polegających na pogorszeniu stanu psychicznego ubezpieczonego zakończone leczeniem szpitalnym w dniach 25.01 – 02.03.2012 r., niewyjaśnienie przedmiotowej podstawy faktycznej zaskarżonego wyroku i nie rozpoznanie przez Sąd Okręgowy istoty sporu, które to uchybienia miały wpływ na wynik sprawy.

Stawiając powyższe zarzuty, organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Wniósł także o zasądzenie od ubezpieczonego na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację, M. Ś. wniosła o oddalenie apelacji oraz zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 18 listopada 2014 r., Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie

Postanowieniem z dnia 27 listopada 2014 r., Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych uzupełnił wyrok z dnia 18 listopada 2014 r, rozstrzygając o kosztach postępowania.

Wyrokiem z dnia 27 stycznia 2016 r., wskutek rozpoznania skargi kasacyjnej ubezpieczonej, Sąd Najwyższy uchylił wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu III Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy uznał, że w toku postępowania doszło do pogorszenia stanu zdrowia psychicznego ubezpieczonego i z tej przyczyny Sąd I instancji przyznał świadczenie od innej daty, tj. 1.01.2012 r. Zgodnie natomiast z treścią art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. winien był przekazać sprawę do rozpoznania organowi rentowemu i umorzyć postępowanie. Sąd Najwyższy zaznaczył, że również Sąd Apelacyjny przyjął, że ubezpieczony, w czasie wydania decyzji nie był niezdolny do pracy, ale nie odniósł się do późniejszych zdarzeń. Sąd Najwyższy wskazał, że mające walor nowości okoliczności dotyczące stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji, które powstały po dniu złożenia odwołania od negatywnej decyzji organu rentowego i nadal utrzymują się w okresie wymaganym do nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy nie mogą być samodzielnie ocenione przez sądy z zastosowaniem art. 316 k.p.c. ze względu na kodeksowy zakaz orzekania co do istoty sprawy zawarty w art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. Ponadto uzasadnienie zaskarżonego wyroku uniemożliwiło ocenę zarzutów kasacyjnych w zakresie naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. W ocenie Sądu Najwyższego, Sąd Apelacyjny był niekonsekwentny i tym samym podstawa faktyczna orzeczenia okazała się niejednoznaczna. Również przyjęcie przez Sąd Apelacyjny o braku podstaw do uchylenia decyzji i przekazania sprawy do organu rentowego, ponieważ nie ujawniły się nowe okoliczności, które istniały przed wydaniem decyzji, Sąd Najwyższy uznał za błędne. Podkreślił zarazem, że art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. stanowi o nowych okolicznościach, które powstały po dniu złożenia odwołania od decyzji, a więc mogą to być okoliczności dotyczące stwierdzenia niezdolności do pracy, które nie istniały przed zaskarżeniem odmownej decyzji. Sąd Najwyższy stwierdził, że doszło do naruszenia

art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. w zw. z art. 316 k.p.c., a także art. 328 § 2 k.p.c., nie zachodziła konieczność odnoszenia się do dalszych zarzutów skargi kasacyjnej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Wyrok Sądu Okręgowego wymagał uchylecia w całości. Po ponownym rozpoznaniu sprawy, Sąd Apelacyjny uznał, że apelacja organu rentowego zasługiwała na uwzględnienie, przy czym zgodnie z art. 398²⁰ k.p.c. był związany wskazaniami

i wykładnią prawa dokonaną w sprawie przez Sąd Najwyższy. Sąd Apelacyjny przyjął zatem za Sądem Najwyższym, że w wyniku pojawienia się nowych okoliczności

w sprawie, które nie podlegały ocenie przez organ rentowy, sprawę należało uchylić by ponownie poddać ją ocenie orzeczniczej ZUS. Należy zaznaczyć, że z treści art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. wyraźnie wynika, że okoliczności dotyczące stwierdzenia niezdolności do pracy, które powstały po dniu złożenia odwołania od decyzji organu rentowego nie mogą być samodzielnie oceniane przez sąd. Nie można zatem było w niniejszej sprawie uznać spornej decyzji organu rentowego za nieprawidłową, ponieważ została ona wydana w oparciu o orzeczenie komisji lekarskiej ZUS z dnia 27 września 2011 r., a więc siłą rzeczy nie mogła uwzględniać pogorszenia stanu zdrowia zakończonego leczeniem szpitalnym w dniach 25 stycznia 2012 r. – 2 marca 2012 r. Nadto konkluzja, że sprawa nie mogła być rozstrzygnięta co do istoty przez sąd wynika także z ocen biegłego psychiatry z dnia 27 lutego 2013 r. oraz biegłej psycholog z dnia 24 czerwca 2013 r., gdyż wyraźnie wskazują one na 1 stycznia 2012 r., jako datę powstania częściowej niezdolności do pracy – przy czym niezdolność ta trwała do śmierci. Dodatkowo należy zaznaczyć, że ustalenia biegłej psycholog nie były w sprawie kwestionowane. Skoro więc odwołanie złożono 20 października 2011 r., zaś ustalenia biegłej, które legły u podstaw rozstrzygnięcia, jednoznacznie wskazywały, że pogorszenie stanu zdrowia nastąpiło już po złożeniu odwołania, należało przyjąć, że okoliczność ta stanowi novum w rozumieniu cyt. przepisu i musi zostać poddana ocenie orzeczniczej organu rentowego.

Należy podnieść, że w postępowaniu odwoławczym w sprawach o stwierdzenie niezdolności do pracy sąd weryfikuje ustalenia dokonane przez organ rentowy na podstawie opinii biegłych, która nie zastępuje orzeczenia lekarskiego wydanego w postępowaniu rentowym, lecz poddaje je ocenie. Z tego powodu, skoro okoliczność pogorszenia stanu zdrowia Z. Ś. (25 stycznia 2012 r. – 2 marca 2012 r.) nie była przedmiotem oceny lekarzy orzeczników ZUS, to w konsekwencji nie można jej było poddać ocenie przez pryzmat opinii biegłych sądowych. Samodzielne zaś ustalenia biegłych nie mogły stanowić podstawy do orzeczenia o istocie sprawy, skoro wyżej wskazane okoliczności nie były badane w postępowaniu rentowym. Sąd Apelacyjny podkreśla zarazem, że przepis art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. nie znajduje zastosowania w postępowaniu apelacyjnym, toteż w obliczu związania treścią wyroku Sądu Najwyższego, Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok oraz przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. Na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. pozostawił temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym. Rozpatrując sprawę ponownie, Sąd I instancji weźmie pod uwagę nowe okoliczności zaistniałe w sprawie oraz będzie zmuszony do uchylecia zaskarżonej decyzji organu rentowego, celem dokonania ponownej oceny orzeczniczej, z uwzględnieniem okoliczności, które pojawiły się po złożeniu odwołania.

SSA Barbara Białecka SSA Romana Mrotek SSO del. Anna Stasiewicz

- Kokotowska